

*Добрунік Тетяна Пилипівна*  
*к.е.н., доцент*  
*доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту*  
*Одеський національний економічний університет, Україна*

## **НОВАЦІЇ В ОПОДАТКУВАННІ МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ**

JEL: H25

Розвиток та ефективне функціонування суб'єктів підприємницької діяльності залежить від багатьох факторів, вагому роль серед яких займає система оподаткування. В залежності від форм власності та розміру підприємств, податкове навантаження на підприємство може бути більш або менш відчутним, проте прямо впливає на результати фінансово-господарської діяльності.

Національна економіка України представлена суб'єктами малого, середнього і великого підприємництва, як фізичними особами так і юридичними особами різних організаційно-правових форм господарювання. Саме малий бізнес сприяє економічній і соціальній стабільності суспільства, виконуючи важливі економічні та соціальні функції, сприяючи насиченню товарного ринку, розвитку конкурентного середовища, структурній перебудові виробництва і суспільства, беручи участь у формуванні ВВП і доходів бюджетів всіх рівнів, забезпечуючи зайнятість населення і збільшення його доходів.

Як зазначають дослідники, мале та середнє підприємництво є одним із ключових драйверів соціально-економічного розвитку країни, сталий розвиток та ефективність функціонування якого забезпечують і підтримують здоровий конкурентний баланс підприємницької діяльності в бізнес-середовищі [1, с. 52]. Проте, ще за період пандемії коронавірусу спостерігались негативні тенденції у розвитку цього сектору економіки, а саме зниження ділової активності суб'єктів господарювання, зниження рівня прибутковості, що відзеркалилось на зменшенні надходжень податків та зниженні інвестиційної привабливості. За результатами опитування «Індекс настроїв малого бізнесу за 2021 рік», яке проводить Європейська Бізнес Асоціація в рамках проекту Unlimit Ukraine у партнерстві з Mind.ua, підприємці продовжують звертати увагу на несприятливість і навіть катастрофічність економічної ситуації. Серед негативних чинників ведення бізнесу у 2021 році домінують такі: фіскальний тиск і високі податки (26%), низька купівельна спроможність (19%), обмежувальні карантинні заходи (19%), зростання цін (16%) [2].

В умовах сьогодення, коли проводиться повномасштабна агресія Росії проти України, за період введення воєнного стану, український бізнес втратив більше ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки оцінити важко, адже бойові дії на території нашої країни все ще тривають. Активні воєнні дії на території України змусили багато компаній малого та середнього бізнесу зупинити діяльність. Європейська Бізнес Асоціація провела опитування, щоб дізнатися про їхній стан і подальші дії. Про повну відсутність резервних фінансових коштів вже інформують 24% опитаних Європейською Бізнес Асоціацією представників МСБ – учасників проекту Unlimit Ukraine. За даними опитування, 42% малих підприємців не працюють взагалі, ще 31% призупинили роботу, але хочуть відновлювати діяльність. У повному обсязі продовжують роботу тільки 13% представників малого та середнього бізнесу, що загалом відповідає тенденції в бізнес-середовищі. Ще 14% представників МСБ заявили про те, що їм довелося обмежити географію діяльності [3].

Відтак, всебічна підтримка суб'єктів малого бізнесу з метою підвищення їх конкурентоспроможності є одним з найважливіших заходів зниження соціальної напруженості і забезпечення економічної безпеки держави.

У сучасних умовах формування і вдосконалення системи оподаткування малого бізнесу є важливою проблемою, вирішення якої суттєво впливає на розвиток підприємництва, наповнення бюджетів усіх рівнів, підвищення інвестиційної активності в різних галузях національної економіки і соціальне життя суспільства [4, с. 128].

Найбільш впливовим, мінливим фактором, що визначає загальні тенденції розвитку малого бізнесу України, виступає система оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності, яка регламентована Податковим Кодексом України, і передбачає загальну систему зі сплатою податку на прибуток та спрощену систему зі сплатою єдиного податку саме для малого бізнесу [5]. Спрощена система оподаткування передбачає поділ платників на чотири групи, має обмеження щодо видів діяльності, рівня отриманого доходу, кількості найманих працівників. За умов існування зазначених альтернатив у системі оподаткування, суб'єкти малого бізнесу, з огляду на свої потреби (конкретний

вид діяльності, наявність найманих осіб, робота з контрагентами юридичними особами, робота з платниками ПДВ та ін.) обирають доцільну для себе систему оподаткування.

Спрощена система оподаткування виступає важливою складовою державної політики, оскільки єдиний податок сплачується до місцевих бюджетів та виступає вагомим важелем регіонального розвитку. Ефективність спрощених режимів оподаткування також підтверджується щорічним збільшенням платежів. Так за даними Звіту про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2021 рік [6], єдиний податок з фізичних осіб, сплачений до місцевих бюджетів, становив 34,8 млрд. грн., що на 7,2 млрд. грн. більше 2020 року.

Для розвитку малий бізнес потребує зменшення фіскального тиску і податків (22%), спрощення оподаткування, обліку та звітності (13%). ТОП-3 державні електронні послуги, на які очікує малий бізнес: прозора і проста онлайн-сплата податків (9%), електронна дозвільна система (9%), електронний документообіг з державними органами (8%)

Аби підтримати підприємців, які відновлюють роботу під час воєнного стану, уряд створив спеціальний пакет допомоги через надання податкових преференцій.

Чинним законодавством України [7] внесено основні зміни у систему оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності малого та середнього бізнесу, основні з яких такі:

- можливість ФОП та юрособам з оборотом до 10 млрд. грн сплачувати єдиний податок з обороту в обсязі 2% за правилами, встановленими для 3-ї групи платників єдиного податку, тобто із звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів. Також зняті обмеження по кількості робітників та по видах діяльності (окрім підакцизних товарів та грального бізнесу);

- звільнення від обов'язкової сплати єдиного податку платників 1 та 2 груп, такі платники матимуть право добровільно сплачувати єдиний податок;

- зменшення податків на паливе та товари для оборони – на період дії воєнного стану операції при постачанні та ввезенні пального звільняються від оподаткування акцизом, а ставка ПДВ на такі операції зменшується до 7%;

- звільнення від сплати ЄСВ, штрафів, пені та перевірок по ЄСВ. Для ФОП осіб, що ведуть незалежну професійну діяльність, та для членів фермерських господарств є рішення про звільнення їх від сплати ЄСВ за себе. З 1 березня 2022 року до припинення/скасування воєнного стану, а також протягом 12 місяців після того, вказані особи мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе незалежно від того, отримують вони дохід чи ні;

- звільнення від оподаткування ввізним митом товарів, що ввозяться на територію України в режимі імпорту та звільнення від ПДВ операцій з ввезення товарів окремих категорій на митну територію України платниками єдиного податку першої, другої та третьої групи, що сплачують податок за ставкою 2%, спрощення процедур митного оформлення таких товарів.

У контексті формування сприятливого податкового навантаження доцільно розробити систему ставок єдиного податку, яка буде диференційована за видами економічної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, зайнятих у стратегічно важливих галузях національної економіки. Податкове стимулювання має передавати окремі преференції щодо порядку справляння податків та, водночас, забезпечувати достатні податкові надходження від збільшення ділової активності малого та середнього підприємництва.

### *Список використаних джерел*

1. Онешко С.В., Скрипник С.В., Ольшанська М.В. Особливості та ефективність податкових інструментів підтримки малого та середнього бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 2. С. 50-57.

2. Індекс настроїв малого бізнесу за 2021 рік. URL: <https://eba.com.ua/indeks-nastroyiv-malogo-biznesu> (дата звернення 10.05.2022).

3. Результати опитування МСБ в рамках Unlimit Ukraine EBA. URL: <https://eba.com.ua/finansovi-rezervy-chverti-predstavnykiv-malogo-biznesu-vzhe-vycherpani> (дата звернення 11.05.2022)

4. Карпова Т.С. Механізм ефективного функціонування підприємств: податковий аспект. *Економіка і організація управління*. 2020. №3 (39). С. 121-132.

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, / Верховна Рада України. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua>. (дата звернення 10.05.2022)

6. Публічний Звіт про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2021 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua>. (дата звернення 10.05.2022).

7. Законодавство України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zak>. (дата звернення 10.05.2022).